

IRÁNYTŰ INTÉZET

2013.december 02.

Sikos Ágnes

politikai elemző

Kormánypártokra szabott választási rendszer

A 2014-es választásokig már csupán négy hónap van hátra, az eljárási törvény azonban még mindig nem vette fel végső formáját, ráadásul többek között a választások technikai lebonyolításával, illetve a kampányfinanszírozással kapcsolatban is felmerültek aggályok. Az eljárási törvény legutóbbi módosítását az Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottság nyújtotta be, részben a Baján felmerült választási csalás lehetőségének jogszabályi kiküszöbölése érdekében. Bár a szavazatszállítás lehetőségének teljes mértékű kizárását korántsem egyszerű jogilag biztosítani, hiszen maga a kifejezés is nehezen definiálható, az említett, erre irányuló javaslat közel sem lesz képes a választási csalás e formájának kiiktatására, hiszen csupán a busszal történő tömeges személyszállítást sorolja a tiltott kampánytevékenységek közé. Bár a választási csalásoktól a pontosabb jogszabályi háttér sem feltétlenül tántorítja el a pártokat, jelölteket, azon lehetőség kiiktatása, hogy jogi lépéseket lehessen tenni, amennyiben egy személyautó ötvenszer fordul, több busznyi szavazót szállítva az urnákhoz, megengedhetetlen kellene, hogy legyen. 2014-ben tehát nem tekinthetjük választási csalásnak, ha egy szociális otthon összes lakóját egy személy juttatja el a helyszínre, amennyiben azt a segítségnyújtásra irányuló nyilvános felhívás nem előzi meg. A választások tisztaságának tehát ez a módosító javaslat sem különösebben kedvez, ellenben a visszaélésekkel akár korábban is operáló politikai erőkkel.

A választások lebonyolításának nehézségeivel kapcsolatban 2010 is jó példát nyújt számunkra, túlszűfolt szavazóköroekkel, a választás lezárta időpontjának kitolásával. A 2014-es választás esetében a határon túli magyarok szavazati jogának érvényesülésével kapcsolatban merültek fel aggályok, hiszen a külföldön élő magyar állampolgárok kizárólag a nagykövetségeken adhatják le szavazatukat, szemben a kettős állampolgárok levélben történő voksaival. Bár a külföldön dolgozó magyarok részvételi hajlandósága feltehetően nem lesz túl magas, a Nagy-Britanniában élő állampolgárok 10%-os részvétele esetében is nagyjából 30 ezer emberről beszélhetünk. Ekkora mennyiségű szavazópolgár kezelése is komoly nehézségeket okozna a nagykövetségen, pedig az még sem közelíti azt a számot, mellyel a Nemzeti Választási Bizottságnak felmerülő lehetőségként számolnia kellene.

A választások közeledtével a nemzetiségi választópolgárok szavazati joga, illetve vélt jogcsorbítása is a figyelem középpontjába került. A nemzetiségi névjegyzékbe regisztrált szavazók ugyanis az egyéni képviselőjelölt mellett, nemzetiségük listájára szavazhatnak, pártlistára pedig nem, illetve csupán abban az esetben, amennyiben nemzetiségi lista nem áll rendelkezésre. A nemzetiségi lista esetében kedvezményes kvóta is rendelkezésükre áll, melynek eredményeképp jóval alacsonyabb szavazatszám mellett szerezhettek mandátumot. A lista felállításának lehetősége tehát kedvezmény, nem szűkíti a nemzetiségi névjegyzékbe feliratkozók szavazati jogát. Persze ma csak egy nemzetiségnek lenne lehetősége listát állítani, és bár különböző szervezeteik a feliratkozás elutasítására hívták fel a figyelmet, a Fidesz-KDNP-vel jó kapcsolatot ápoló legerősebb érdekvédelmi szövetség akár „extra” mandátumot is biztosíthatna a kormánypártoknak.

A választási eljárásról szóló törvényhez számos pontosító, kiegészítő módosító javaslatot nyújtott be a kormány, melyek múlt héten kerültek megszavazásra. Bár a törvény alapjait már korábban lefektették, a módosítások eredményeképp nemhogy a választás előtt egy évvel, de néhány hónappal sem áll rendelkezésére akár a választási bizottságnak, akár a pártoknak, a választások lebonyolításához, törvényes kampánytevékenységhez szükséges stabil jogi háttér. A folyamatos módosításokra többek között az egyéni választókerületek határainak változtatása esetében is sor került. Ez azonban az egyéni választókerületek megrajzolásának legkevésbé kritizálható pontja, eltörpül amellett, hogy a kormánypártok által létrehozott új választási rendszerben nagyobb súllyal látba eső választókerületek kialakítása a Fidesz-KDNP-nek kedvez. Bár a népesedési tendenciák, tényezők miatt már rég módosításra szorultak a kerülethatárok, a 2/3-os mandátumarányt szerző kormánypártok a választási rendszer teljes reformját hajtották végre, melyet egyrészt a kisebb parlament, kevesebb képviselő társadalmi igényével alá is tudtak támasztani. A 2014-es új választási rendszer alapján megtartott választások során még számos joghézag felfedheti magát, így számolnunk kell széles skálán mozgó, a gyakorlatban megmutatkozó problémákkal, legyen szó akár a szavazatok gördülékeny leadásáról, megszámlálásáról, akár az esetleges választási visszaélések tisztázásáról.

A választás „kísérleti jellege” a szavazópolgárok nézőpontjából is helytálló, hiszen egy alapjaiban új – a választók jó része által feltételezhetően egyelőre kevésbé ismert –

rendszerben adhatnak hangot szavazati joguknak. Bár a választókorú lakosság egészétől a korábbi választási rendszer pontos és részletes ismerete sem feltételezhető, a választások közeledtével érdemes néhány alapvető változást feleleveníteni, megismerni. A korábbi 176 egyéni választókerület 106-ra csökken, a képviselők létszáma pedig összesen 386-ról 199 főre. Az új rendszer kiiktatta a korábbi, három ágon nyugvó rendszer egyik szegmensét, a területi listákat, az egyéni választókerületekben pedig eltörölte az érvényességi küszöböt. Megszüntette a második fordulót, kiiktatva a két forduló közti - jelenleg a baloldali pártoknak kedvező - egyeztetéseket, egymás javára történő visszaléptetéseket. Az Együtt-PM, valamint az MSZP ugyan nem indul egymás ellen 2014-ben egyik kerületben sem, Gyurcsány Ferenc, Fodor Gábor pártjának, vagy akár a Schmuck Andor féle szociáldemokraták indulásának esetében a visszaléptetések komoly előnyt jelenthetnének a baloldal mandátumszerzéséhez. Ezzel szemben a Fidesz-KDNP pártszövetség jelenlegi társadalmi támogatottsága közel sem teszi szükségessé a hasonló megegyezéseket. A második forduló természetesen az abszolút többségi rendszert felváltó relatív többségi eljárásból adódóan szűnt meg, miszerint a mandátumszerzés nem követeli meg a szavazatok 50%-a, plusz egy szavazatnak a megszerzését. Annak ellenére tehát, hogy az egyéni képviselő a választókerület egészének érdekében tevékenykedik, a választópolgárok felének bizalmát sem szükséges választások útján elnyernie. A választási rendszer többségi ága bár nem az arányosságot, hanem a kormányképeséget célozza, még a korábbi eljárásban a vesztest kizárólagosan kompenzáló töredékszavazatok mellé, a mandátumot szerzőnek is biztosít „kompenzációt”. Ez a győzelemhez szükségtelen szavazatok kompenzációját, vagyis a győztes, illetve a második helyen végzett szavazatszám, plusz egy voksnak a különbségét jelenti. A korábbi magyar, vegyes, világszerte az egyik legösszetettebbnek tartott rendszer tehát elmozdult a többségi választási rendszerek irányába, a korábban a mandátumok 45,6%-át biztosító egyéni kerületi ág ugyanis 2014-ben a mandátumok 53,3%-át adja majd. Ez természetesen önmagában nem ad okot kritikára, hiszen a többségi rendszer mellett ugyanúgy szólnak érvek, ahogyan az arányos mellett, ezért érdemes az választási rendszer minden elemét megvizsgálni.

A töredékszavazatok elvesztésének lehetősége is kifejezetten a kormánypártoknak kedvez, jelentősen leszűkíti ugyanis a fragmentált baloldal összefogásának eszköztárát. A töredékszavazatok elvesztésének lehetősége, a szavazatmaximalizálás is nyilvánvalóan hozzájárult az MSZP - Együtt-PM összefogás mai formájának

kialakulásában. Az egyéni jelöltek után járó töredékszavazatok egyéni listára, a közös jelöltek után járók pedig kizárólag közös listára kerülhetnek fel, vagyis a közös és az egyéni jelöltek indításának vegyítése elkerülendő. A baloldali pártok összefogására korábban a kapcsolt listák is lehetőséget biztosítottak volna, hiszen e lehetőség kiküszöböli a közös lista legnagyobb kockázatát, a preferált párt melletti listaállító párt(ok) elutasítását, és ennek eredményeképp a szavazatmegvonást. Ezen lista felállításának opciója révén tehát az összefogásban részt vevő pártok megtarthatnák relatív függetlenségüket, melyet a közös lista elhalványít, a törvény értelmében azonban erre nem lesz lehetőség.

A választási rendszer általam kiemelt elemei mellett számos egyéb áttekintése is szükséges, hiszen sok kérdés homályos, vagy akár szándékosan tisztázatlan maradt a választással kapcsolatban. Ennek eredményeképp a 2014-es választás lebonyolításában, annak tisztaságának megőrzésében is akadhatnak problémák, még ha a választás kimenetele mellett, mindezek fontossága eltölpül is.

E-mail: info@iranytuintezet.hu

Honlap: www.iranytuintezet.hu

Blog: www.iranytuintezet.blog.hu

www.facebook.com/iranytuintezet

Telefon: +36-1-700-0760

Fax: +36-1-700-0770